

COSTA DAURADA
DESAPAREGUDA

Montse Garriga - Toni Cartes

COSTA DAURADA DESAPAREGUDA

COSTA DAURADA DESAPAREGUDA

Col·lecció «Catalunya Desapareguda»

Primera edició: febrer del 2024

© dels textos: Toni Cartes Reverté

© dels textos: Montse Garriga Pujals

© del pròleg: Coia Escoda Múrria

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Amb el suport de:

Acrònims:

ACBP (Arxiu Comarcal del Baix Penedès)
ACRE (Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre)
AFB (Arxiu Fotogràfic de Barcelona)
AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya)
AMCAL (Arxiu Municipal de Calafell)
AMCU (Arxiu Municipal de Cunit)
AMCAM (Arxiu Municipal de Cambrils)
AMSA (Arxiu Municipal de Salou)
AMVH (Arxiu Municipal de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant)
ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)
CIT / L'ARXIU (Centre d'Imatges de Tarragona / L'Arxiu)
GECDC (Grup d'Estudis Cunitencs Delmacio de Conito)
ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)
IEFC (Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya)
MMB (Museu Marítim de Barcelona)

Fotografia de la portada:

Autoria desconeguda / Arxiu L'Abans - Fons Família Navarró-Solé

Fotografia de la portadella:

Autoria desconeguda / Arxiu L'Abans - Fons Rosalia Pijuan Miracle

ISBN 978-84-19736-25-3

DL B-1578-2024

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

PRÒLEG	6	Torredembarra	54
Les imatges i la memòria del poble		Altafulla	68
		Tarragona	74
		Vila-seca	94
		Salou	108
INTRODUCCIÓ	8	Cambrils	118
La Costa Daurada, un viatge pel temps i l'espai		Mont-roig del Camp	132
		Vandellós i l'Hospitalet de l'Infant	140
NUCLIS URBANS DE COSTA	13		
Una passejada per la costa tarragonina		PESCA I PESCADORS	147
Cunit	14	Una activitat a la baixa	
Calafell	20	LA VIDA AL CAMP	175
El Vendrell	26	Oli i vi de qualitat	
Roda de Berà	46	AGRAÏMENTS	184
Creixell	50		

Pròleg

LES IMATGES I LA MEMÒRIA DELS POBLES

Coia Escoda Múrria · Historiadora i arxivera de l'Arxiu del Port de Tarragona

M'atreviria a dir que, a hores d'ara, és indiscutible com és d'important recuperar i difondre la memòria dels pobles, perquè el nostre passat és l'essència del que som i el que serem en un futur; és per això que propostes editorials com aquesta que teniu a les mans són garantia d'èxit.

I això és el que trobareu en aquest llibre dedicat a la Costa Daurada, una zona geogràfica àmplia que ens identifica, tant als que som de terra endins com als que viuen arran de mar; un territori banyat per la mar Mediterrània i amb una fina arena daurada característica de totes les seves platges.

Una recopilació de gairebé 200 fotografies que, acuradament, han dut a terme els historiadors Montse Garriga i Toni Cartes per fer-nos arribar aquest llibre dividit en tres capítols. El primer, dedicat a les imatges dels pobles que conformen aquesta Costa Daurada, des de Cunit fins a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant; un segon capítol amb la pesca i els pescadors com a eix, i el darrer, en el qual podem trobar estampes en què l'objectiu ha captat la feina al camp.

Unes imatges evocadores d'un passat més o menys llunyà; tanmateix, tenen un punt de nostàlgiques, amb indrets desapareguts i d'altres de completament transformats, i maneres de treballar tradicionals, però en totes elles hi ha un element comú que les caracteritza i

que no ha canviat, aquesta mar que ens abraça i que també ha acaronat els nostres ancestres. Una mar calma, de vegades (poques) rabiüda, que ha alimentat generacions de famílies al llarg dels anys; una mar que hem d'estimar i conservar perquè és la que ens dona vida i la que ens identifica com a poble.

Felicitem els autors per la gran tasca de cerca, selecció i documentació que han dut a terme per confeccionar aquest llibre, el qual no s'hauria pogut fer si des dels arxius no es tingués cura de conservar i difondre aquestes imatges. Així és que ens alegrem que propostes com aquesta vegin la llum amb la clara intenció de fer arribar a la ciutadania el passat dels nostres pobles i ciutats, la nostra memòria.

Introducció

LA COSTA DAURADA: UN VIATGE PEL TEMPS I L'ESPAI

Montse Garriga Pujals i Toni Cartes Reverté

La Costa Daurada comprèn el tram de costa mediterrània entre Cunit –al nord– i Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant –el municipi més meridional. Així mateix, la Costa Daurada s'endinsa cap a l'interior de les comarques tarragonines i inclou el Baix Penedès, el Tarragonès, el Baix Camp, la Conca de Barberà, el Priorat i l'Alt Camp.

Des de fa centenars d'anys, diverses civilitzacions s'hi han establert, atretes per aquest territori. Així és que hi trobem vestigis del paleolític –a l'Es-

pluga de Francolí i a Rojals– i jaciments del neolític –al Montmell– i de l'edat del bronze –a Reus i a Mont-roig, entre d'altres. La tribu ibera dels cossetans va assentar-se a Calafell i a Tarragona, però el poble romà fou qui més empremta hi deixà i convertí la ciutat de Tàrraco en la capital de la *Hispania Tarraconensis*, amb nombrosos testimonis d'ocupació romana. Els bàrbars i els musulmans també van establir-se en aquestes terres. L'època medieval hi contribuï amb els monestirs de Poblet i de Santes Creus, la Cartoixa d'Escaladei i ciutats com Valls i Montblanc. Al litoral, les incursions de pirates i corsaris hi van deixar un paisatge pintoresc amb torres de

AUTORIA DESCONEGUDA / ARXIU LABANS - COL·LECCIÓ ÀNGEL VERA GIMENO

UNA PESCA VARIADA

A la pàgina anterior, la platja de Cambrils durant la construcció del mollet del Rec pesquer als anys cinquanta. Cambrils ha estat un dels ports de pesqueria més importants d'aquesta costa, on s'ha practicat la pesca del bou, de la llum, tresmall i palangres, entre d'altres de ja desaparegudes.

CASTELL DE TAMARIT

Situat a l'extrem septentrional del terme municipal de Tarragona, aquesta fortalesa i vila d'origen medieval destaca pel castell, restaurat per qui fou el seu propietari, Charles Deering, sota l'assessorament del pintor Ramon Casas. A la imatge, de cap al 1920, el castell s'estava rehabilitant.

MARCEL-LÍ GAUSACHS I GAUSACHS / AFCEC

guaita. A partir del segle XVIII s'inicià un creixement demogràfic i econòmic, propiciat pel conreu de la vinya i el seu comerç, principalment, amb les colònies d'Amèrica. El segle XIX portà la fil·loxera i el naixement de les primeres cooperatives de treballadors, tant els pòsits de pescadors com les germandats agrícoles. En el tombant dels segles XIX i XX, el modernisme deixà bells testimonis a Reus i a Tarragona, i s'edificaren cellers –coneguts com a «catedrals del vi»– en diverses poblacions. I és en aquella època que Coma-ruga i Salou inauguraren els primers balnearis i equipaments turístics, afavorits per l'existència del ferrocarril, que transportava els estiuejants, molts dels quals es feren construir xalets a tocar de les platges. Després de la misèria i la desolació de la Guerra Civil, els anys cinquanta portaren la industrialització del Camp de Tarragona, i amb els anys seixanta arribà el *boom* turístic i es produí

el més gran de tots els canvis. S'urbanitzaren poblacions que fins aleshores havien viscut –bàsicament– de la pesca i del camp; s'alçaren edificis d'apartaments i hotels; es construïren vies de comunicació i s'envaïren espais naturals, alguns dels quals avui dia s'estan recuperant gràcies a l'esforç d'entitats i institucions. El 1965, el Ministerio de Turismo aprovà la marca turística Costa Daurada, que dona valor a la cultura de la zona, el patrimoni, la gastronomia i la seva gent.

Aquest llibre, al primer capítol, traça un itinerari pels pobles costaners de la Costa Daurada, des dels antics nuclis de població fins als barris de pescadors. El segon capítol s'endinsa en el món de la pesca i dels pescadors, i el tercer és un retrat del treball i la vida al camp al territori. I sempre fixant la mirada en indrets i moments especials, i llocs i feines que han desaparegut o han canviat al llarg dels anys.

L. ROISIN (ED) / ARXIU LABANS - FONTS NURIA JOFRE DE NIN

NUCLIS URBANS DE COSTA

Una passejada per la costa tarragonina

Presentem un viatge en l'espai i el temps a través dels pobles costaners de la Costa Daurada –de nord a sud– per recordar indrets coneguts i descobrir-ne d'altres d'inexplorats... L'itinerari comença al municipi de Cunit, segueix per Calafell i continua cap al Vendrell. Avança cap a Roda de Berà fins a arribar a Creixell, i segueix cap a Torredembarra i, més enllà, Altafulla, fins a aparèixer Tarragona. Al sud, Vila-seca, a tocar de Salou, la capital turística de la Costa Daurada. Avancem per Cambrils i continuem en direcció a Mont-roig del Camp fins a arribar a Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant, frontera natural amb les Terres de l'Ebre.

Són poblacions amb característiques comunes, consolidades als segles XI-XII al voltant de castells i esglésies; dedicades al treball del camp i amb barris marítims de pescadors; amb platges de fina sorra daurada i mar poc profund, conquerides pel turisme, que hi esclatà i remogué fisonomies urbanes... I les particularitats de cadascuna, amb monuments i edificis de diversos estils arquitectònics, amb espais únics i irrepetibles que, de segur, descobrireu a les pròximes pàgines i us transportaran al passat.

EL CASTELL DE CUNIT

El castell està documentat al segle xi. A principis del segle xx, fou restaurat i convertit en una casa pairal. A la imatge de l'esquerra s'aprecia el castell, d'inspiració tradicional catalana, lluny de la construcció medieval originària. Al fons, la plana litoral amb la barrera de sorra i els aiguamolls.

AUTORIA DESCONEGUDA / GEDEC- FONS JOAN GIRALT SAGRERA

AVINGUDA DE LA FONT

A la dreta, el torrent un cop urbanitzat. S'observa la calçada central canalitzada i els laterals, elevats, reservats per a ús dels vianants. S'hi identifiquen l'hort de cal Marquès, la casa de cal Ton i la plaça de la Unió. L'avinguda de la Font és una de les vies principals de Cunit.

AUTORIA DESCONEGUDA / AMCU